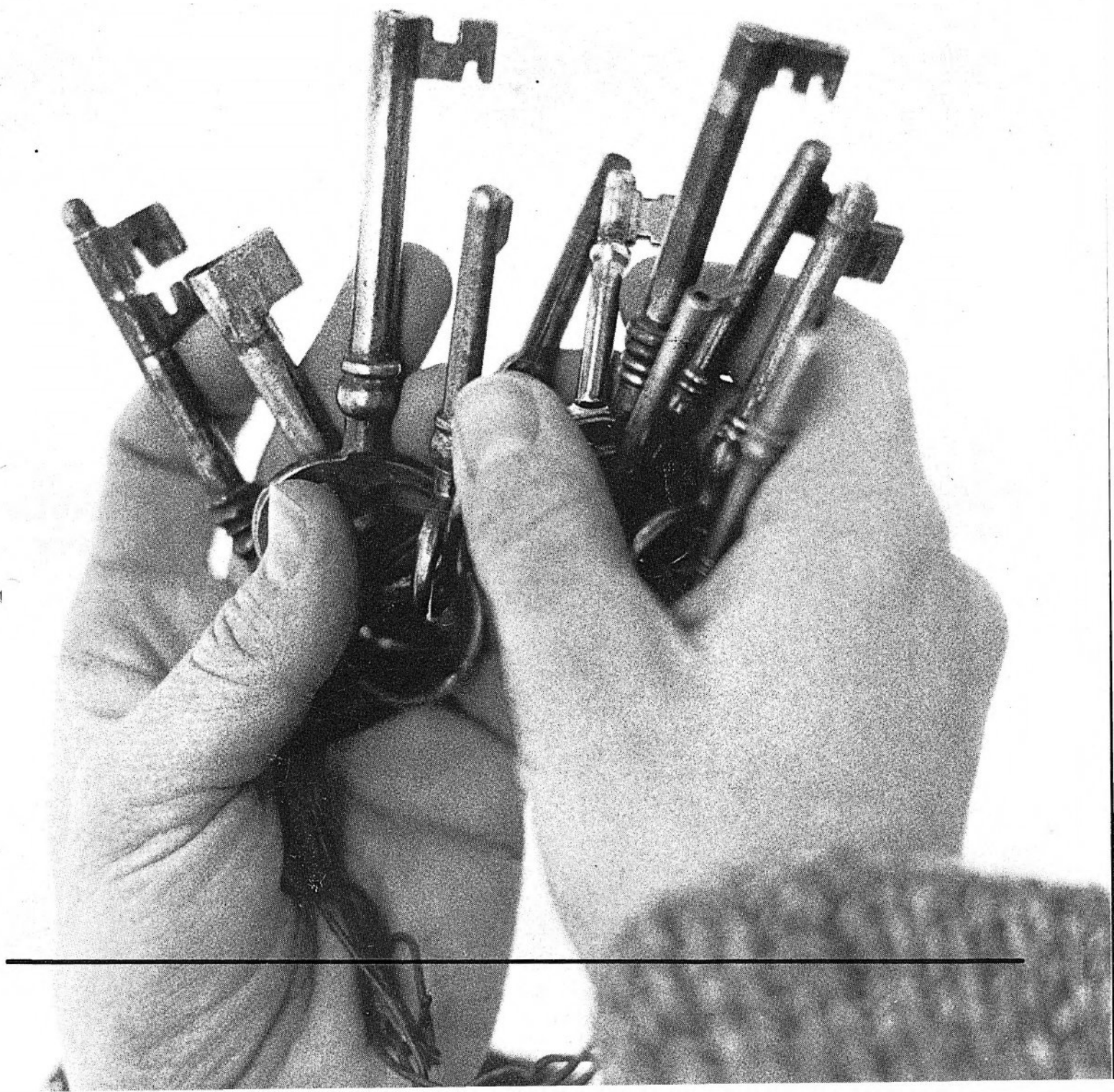
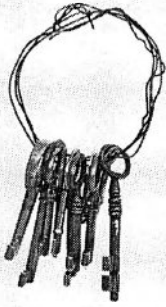

Nycklarna till FRED?

Vem sätter nyckeln i låset?

En stor nyckelknippa
med många nycklar.
Vilken av dem låser
upp dörren till fred?

En stor tung dörr som spärrar vägen till fred heter *hat*. Pakistans grundare Muhammed Ali Jinnah samtalade i London strax efter andra världskriget med Frank Buchman, initiativtagare till moralisk upprustning. "Ni har svaret till hatet i världen", sade Jinnah. "Ärlig bön om förlåtelse — det är den gyllene nyckeln." Buchman frågade: "Men vem sätter nyckeln i historiens lås och öppnar framtidens portar till fred för alla överallt?"

De dörrar som stängts av hat har faktiskt låsts upp i några av de mest förbittrade konflikterna runt om i världen. Kan det ske igen?

Rena motiv för att söka fred är en annan nyckel. Är rädsla för kärnvapenkrig ett tillräckligt motiv? Eller längtan efter att få fortsätta att leva som hittills i Europa och Nordamerika — ett bekvämt, relativt ostört välståndsliv i en värld av hunger och förtryck?

Vi hoppas att detta nummer av *Ny Värld* kan ge ett bidrag till det svåra fredsarbetet.

Redaktionen

När vi i redaktionen arbetade med detta nummer fann vi att begreppet fred är ett explosivt ämne. Innan man vet ordet av är man mitt i ett stort gräl — om fred. Att ämnet är så eldfångt — beror det på att många av oss är alltför säkra på att *vår* nyckel till fred är den rätta?

Kanske finns det inte bara en enda dörr till fred utan flera. Det gäller att finna just de nycklar som passar till var och en av dörrarna.

Tålmodigt och mödosamt arbete för nedrustning är en viktig nyckel. En annan är opinionsbildning genom konferenser och fredsmarscher. En tredje är kamp för mänskliga rättigheter. Om inte den kampen kämpas blir det bara "fred" på förtryckarnas villkor.

I denna tidning vill vi peka på några nycklar som inte så ofta är med i fredsarbetet.

Krigets bundsförvanter i oss själva

Av Jens-Jonathan Wilhelmsen i norska Aftenposten

Den gamla tiden tog slut den 6 augusti 1945, hävdade författaren Helge Krog. Då föll atombomben. Krig är inte längre en fortsättning på politiken med andra medel. Atomkrig betyder slutet, inte en fortsättning.

Det är hoppfullt att allt fler förstår detta. Men det finns naturligtvis undantag: Fanatiker och psykopater som är beredda att offra allt och alla för att nå sina mål. De har blivit farligare än tidigare.

Men det är också ett hot mot freden att så många av oss vanliga människor inte är klara över vilket pris vi själva måste betala för att trygga framtiden. De flesta placerar sig själva tryggt i krigsmotståndarnas led. Men kan det ändå vara så att miljoner som längtar efter fred gör kriget oundvikligt genom det sätt de själva lever på?

Det är lätt att hitta syndabocker som är mer ansvariga för krigsfaran än vad vi själva menar oss vara: Det militärindustriella komplexet, vapenhandlarna, chauvinisterna och makt-havarna, de aggressiva ideologierna till höger och vänster.

BITTERHET OCH AGGRESSION

Det är nödvändigt att protestera mot rustningsvansinnet och det ger en glimt av hopp när protesterna bär frukt. För att få största möjliga kraft i arbetet mot kriget är det också nödvändigt att satsa på ett annat plan: Vi måste kämpa mot krigets bundsförvanter inom oss själva.

Problemet är att de flesta menar att det är andra som bör ändra inställning. Det andra lägret, det andra partiet, konkurrenten, grannen, maken eller

makan, ungdomen. Men fastlåsta konflikter löses upp först när enskilda människor eller nationer tar tag i den orätt de själva är ansvariga för, i stället för att leva i en förljugen värld där andras fel får större uppmärksamhet än ens egna.

Bittherhet och aggression är farliga krafter i människosinnet. Vi ser deras ödeläggande makt i dagens Irland. Hitler kunde spela på dem för att leda tyskarna till en situation som de inte önskade. De verkar i de mest närliggande mänskliga förhållanden och på det politiska planet. Det är lätt att förbise hur det personliga och det politiska griper in i och verkar upptrappande på varandra.

I den mån som dessa krafter har makt över oss blir vårt ömdöme förvirrat. De falska profeterna och demagogerna får fritt spelrum. ▶

► Reulf Steen, det norska arbetarpartiets tidigare ordförande, sade nyligen att vi måste tro på att människors sätt att tänka kan förändras. Två motpoler i dagens försvarsbatt lider bägge av brist på tro. De som satsar på en ensidig nedrustning har för lite tro på att friheten är värd att försvara. De som satsar på enbart militärmakt har för lite tro på att det är möjligt att skapa fred.

Terrorbalansen får inte förväxlas med fred. Det får inte heller den kyrkogårdsfrid som självuppgivelse och kapitulation leder till.

Är inte freden ett resultat av seger i kampen mellan gott och ont, mellan de splittrande och de enande krafterna i mänskligheten? När vi inom oss själva upplever att seger är möjlig i den kampen växer tron på att detsamma kan ske med andra. Hoppet börjar ta resignationens plats.

FRUKTAN DÅLIG VÄGVISARE

Vi kan inte förhindra ett krig genom att mobilisera fruktan. Både anhängare av och motståndare till ett atomförsvar gör sig ofta skyldiga till detta misstag. Fruktan är ett varselljus. Den kan väcka oss till att se faran som hotar, men den är en dålig vägvisare för våra beslut. Den går i ledband hos både paniken och hatet och kan föra oss in på farliga vägar.

Fruktan kan inte heller bygga en bro till motståndaren. Den ser inte de skapande möjligheterna att göra gott mot en motståndare och därigenom bygga förtroende.

Sovjetet höll på att förblöda under andra världskriget. Såren efter den upplevelsen är ännu inte läkta. Har vi som granne en vision för och omsorg om det sovjetiska folket? Eller är det huvudsakligen fruktan eller önskan att rädda vårt eget skinn som driver oss?

Ett starkt försvar är nödvändigt för att säkra vår självständighet och vinna tid. Det är en fördämning mot aggressionen men tar inte bort fruktan och misstron hos motparten.

Innehavet av moderna förintelsevapen kan bara rättfärdigas om vi använder den tid vi vinner till att bygga broar. Här ligger en av vår tids stora utmaningar, och det är här behovet av nytänkande och modiga initiativ är mest akut.

HUR SKAPA FÖRTROENDE?

Vi pratar mycket om betydelsen av förtroendeskapande arbete. För att kunna skapa förtroende måste vi kunna väcka förtroende.

Ett exempel på detta är ett norskt fartyg i den kinesiska hamnstaden Kanton, som skulle

pumpa över olja i en kinesisk pråm. En kines som hade kommit ombord för att kontrollera vilken avsluta pumpningen, då han trodde att de fått rätt mängd. Den norske maskinisten visade då att kineserna hade betalt för 100 "långa" ton och bara hade fått 100 "metrisk" ton.

Maskinistens ärlighet gjorde intryck. En rapport skickades till Peking. När fartyget senare vände tillbaka till Kanton väntade ett brev från Sino-frakt, den kinesiska fraktorganisationen. Norrmännens ärlighet berömdes och hela manskapet blev inbjudet på sightseeingtur och middag som kinesernas gäster.

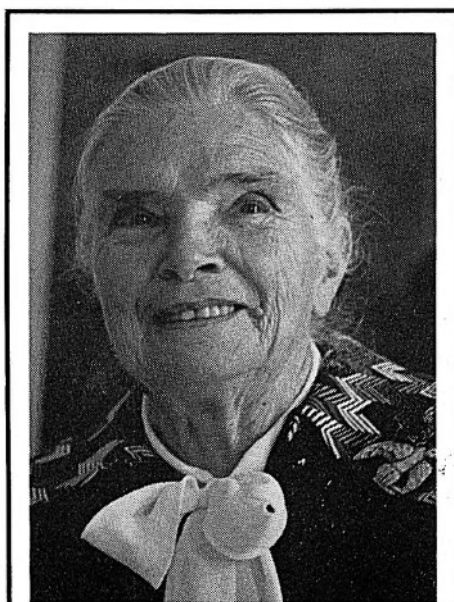
Uppriktighet och mänsklig omsorg gör alltså intryck även idag. Det är sådana värden som offensiva kraft som det gäller att utforska. Genom utvidgade kontakter kan människorna kanske erövra ett område av gemensamma värden som kan bli en grund för en bättre framtid.

KLYFTAN RIKA-FATTIGA

Samtidigt får vi inte stirra oss blinda på supermaktskonfrontationen och glömma att andra förhållanden också hotar freden. President Carters säkerhetspolitiska rådgivare, Brzezinski, sade nyligen i Oslo att den allvarligaste krigsfaran kommer att bli det ökande internationella kaos och den anarki som klyftan mellan rika och fattiga länder kan leda till. Olof Palme har också pekat på att fattigdom leder till brist på stabilitet.

"Har världen råd med Norge?" var överskriften i en Oslo-tidning för en tid sedan. Vi kan ha riktiga meningar om både fred, nedrustning och u-hjälp, men själva sitta fast i ett slösande livsmönster som vidgar klyftan mellan fattig och rik och främjar det kaos vi fruktar. Vi tar en hög levnadsstandard för given, och nåde de statsmakter som antyder att jag och min grupp måste hålla tillgodo med någonting mindre. Då hörs ett ramaskri från Nordkap till Lindesnes.

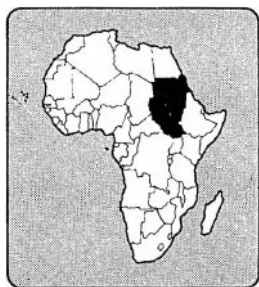
Krigshetsare, vi? Nej, Men fredsapostlar? Knappast. ■

Irène Laure, motståndsledare under andra världskriget och generalsekreterare för det franska socialistpartiets kvinnoförbund, i Caux 1949:

Alla talar om fred. Nya organisationer startas jämt och ständigt. Men det avgörande är att freden skapas. Vad vi behöver i dag är att ge vårt hjärta till vår fiende av i går. När tyskar och fransmän med sin nedärvda fiendskap kan förenas, är det möjligt att skapa fred.

Det är inte så att jag glömmet ruinerna i mitt eget land. Inte alls. Men det jag kan göra, det är att se och inse mitt eget hat och be om förlåtelse för det.

Försoning i Sudan

Sudan, Afrikas till ytvidden största land, har ett utsatt läge mellan oroliga grannar som Tchad, Uganda, Etiopien och Libyen.

I Nigeria träffade jag för tre år sedan ett äkta par från Eritrea. De hade flytt, var och en för sig, över gränsen till Sudan där de hade gift sig. Efter några månader hade de fortsatt till Nigeria. De talade med stor värme om hur gästfritt de hade blivit bemötta i Sudan, ett av världens fattigaste länder. Där har man under de senaste åren fått ta emot flera hundra tusen flyktingar från grannländerna.

Sudan blev självständigt 1956. Då hade redan ett inbördeskrig börjat mellan den muslimska majoriteten i norr och en kristen minoritet i söder. Kriget pågick i 17 år, och en miljon av befolkningen i söder flydde från sina hem, i många fall till grannländerna. Vid ett tillfälle blev tusen människor dödade på en enda natt.

17-ÅRIGT KRIG SLUT

1972 lyckades man få till stånd en uppgörelse som gjorde slut på kriget. Den södra provinsen fick regionalt självstyre. En ny konstitution erkände den kristna tronens existensberättigande i landet. En miljon flyktingar kunde återvända hem och en stor del av Sudans statsbudget användes till att finansiera återuppbyggandet i södra området.

De afrikanska kyrkornas råd i samarbete med OAU (den afrikanska enhetsorganisationen) och med Etiopiens dåvarande kejsare Haile Selassie tjänstgjorde som medlare. Men överenskommelsen hade inte blivit möjlig utan ett stort antal försoningshandlingar av individer och grupper både i norr och söder.

En av dem som aktivt arbetade för försoning var den kände muslimske ledaren Ahmed El Mahdi, som var inrikesminister i mitten av 1960-talet. En annan var dr Mohammed El Murtada Mustafa, nu ansvarig för arbetsmarknadsdepartementet i Sudan.

FÖRTROENDE – HUR?

Ju längre konflikten pågick desto större blev behovet av att upprätta förtroende mellan landsdelarna. Efter så många års inbördeskrig var det ingen lätt uppgift.

Dr Mohammed och några av hans vänner lärde känna moralisk upprustnings idéer. Fredssträvandena blev mer och mer medvetna hos dem. De började tänka i nya banor. Hur skulle man uppnå en verklig försoning grundad på förlåtelse och befrielse från det djupa hatet? Kunde man lära

sig tillämpa principen att det är viktigare att söka efter "vad som är rätt" än "vem som har rätt"?

Gemensamma vänner förmedlade kontakten med en kristen politiker i södra Sudan, Buth Diu.

– Så småningom blev vi vänner som kunde lita på varann, berättar Mohammed. En dag när jag kom på besök höll Buth Diu på att lägga nytt tak på sitt hus. Tydligt hade han haft tid att tänka där uppe på taket, för han ropade till mig att skriva ner tre idéer han hade fått.

FÖRSLAG TILL LÖSNING

För det första skulle regeringen i norr skicka en delegation för att någonstans utanför landets gränser möta exilpolitiker från söder. Addis Abeba kunde vara rätta mötesplatsen.

För det andra skulle delegationen från norr erbjuda sig att delta i en rundabordsdiskussion om självstyre för den södra landsändan inom ramen för ett nytt, enat Sudan.

För det tredje skulle man glömma och förlåta allt som hänt under de gångna 16 åren.

– Buth Diu kom så småningom ner från taket och i skenet av ett stearinljus skrev vi ett utkast till ett memorandum. Nästa morgon visade Buth Diu det för den dåvarande inrikesministern. Denne var misstänksam, men tog emot det och studerade det.

FÖRSONING – GOTTGÖRELSE

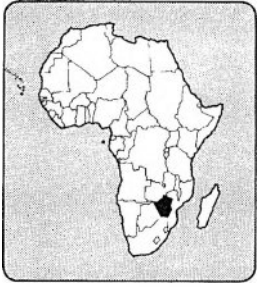
Ett år senare blev de viktigaste delarna av samma memorandum, som tänkts ut på taket, riktningsgivande för den slutliga överenskommelsen mellan norra och södra delarna av Sudan. Grunden för överenskommelsen var försoning. Sudans president gick i spetsen genom att erbjuda gerillan i söder att hjälpa till att ena landets armé.

Några år senare arbetade dr Mohammed med en sexårsplan för social och ekonomisk utveckling. Ett särskilt kapitel handlade om utvecklingsstrategi för den södra provinsen. På frågor i regeringskretsar och från pressen om varför just den provinsen behövde utvecklingshjälp – det fanns så många andra som var fattiga – svarade dr Mohammed:

– Det räcker inte med att vi ber folket i söder att glömma det förgångna. Vi måste också göra uppoffringar för att påtagligt gottgöra det vi gjort fel mot dem.

Dr Mohammeds förhoppning för framtiden är nu att Sudans lösning kunde betyda något för nord-syddialogen i världen.

Bror Jonzon

Den sköra freden i Zimbabwe

Trots de fruktansvärda rapporterna om massmord och massaker i Zimbabwe har landet erfarenheter av hur ett grymt krig övergick till fred för tre år sedan.

Då gällde det krig huvudsakligen mellan svarta och vita. Då slogs ndebelefolket och shonafolket tillsammans mot den vita regeringsmakten.

Nu behöver man alla dessa erfarenheter av försoning mer än någonsin.

Rhodesia (så hette landet före självständigheten), lett av den vite premiärministern Ian Smith, hade en välutbildad och mycket disciplinerad armé. Mot denna kämpade afrikaner, fattiga och ofta mycket unga. Tusentals på båda sidor fick aldrig vara med om att kriget till sist övergick i förhandlingar och demokratiska val. De dog i strid, under bomber och svält. Även folket som inte aktivt deltog i striderna, svalt till sist, eftersom de inte kunde bruka sin jord. "När elefanter slåss är det gräset som blir nedtrampat", säger man i Afrika.

Arthur Kanodereka

Vi som haft tillfälle att följa det nya landet Zimbabwes väg från krig till fred, har blivit klara över att det alltid finns en oväntad utväg "runt hörnet", hur låst allt än ter sig. Vi upplevde det gång efter annan när vi under de dramatiska åren före och efter självständigheten 1980 bodde i landet och levde med i folkets lidande och längtan efter fred. Det utdragna gerillakriget har beskrivits som det grymmaste kriget i Afrikas historia.

Men vi måste konstatera att det var första gången i världshistorien som ett gerillakrig övergick i demokratiska val. Vi vet också att en militärkupp undanröjdes, som genom ett under, just när valresultaten tillkännagavs och det stod klart att den av de vita fruktade gerillaledaren, Robert Mugabe, hade fått majori-

tetens stöd. Vad låg bakom allt detta? Det är naturligtvis omöjligt för någon människa att överblicka alla faktorer. Men vi vill peka på ett händelseförlopp som vi följde på nära håll.

Metodistpastorn Arthur Kanodereka blev aldrig någon känd förgrundsfigur i svenska rapporter om befrielsekampen i Rhodesia. Men i Zimbabwe lever hans namn långt bortom de platser där han verkade. Han medverkade till att kriget trappades upp genom att han rekryterade gerillakrigare i sin församling på gränsen till Moçambique. Han internerades och torterades men fortsatte ändå sin verksamhet, även sedan han blivit förflyttad till huvudstaden.

Fem år före fredsavtalet skedde en avgörande förändring i hans sinne, något som fick djupgående konsekvenser för landet. Han beskrev den själv så här: "Jag var mycket bitter mot de vita på grund av rasdiskrimineringen. Jag trodde våld var enda vägen till förändring. När jag kom till en konferens för moralisk upprustning insåg jag att det fanns en annan värld där människor levde av tro, där man aldrig tog revansch, där man kunde be om under och de skedde. Jag prövade på det och jag fann att det fungerade. Jag började älska min värste ovän – älska honom! – inte hata honom tillbaka. Jag upptäckte att jag hade nya vänner. Nu levde jag ovan rastänkandet. Jag började se på vita missionärer på ett annat sätt. Vi hade bönemöten. Men i stället för att säga en massa bakom deras rygg, som jag gjorde förut, började jag säga vad jag tänkte till dem. Det gick upp för mig att Jesus dog på korset även för vita. Då måste ju jag, som präst, vara själasörjare även för dem!"

Alec Smith, Ian Smiths ende son, kom att bli hans förtrogne vän och medarbetare. Alec hade själv blivit totalt förändrad från en självupptagen ung vit överklassare, vars liv kretsade kring knark, till en ansvarstagande, ödmjuk person, som lät Gud få sista ordet i besluten och som aktivt arbetade för att orättvisorna i landet skulle undanröjas.

Dessa två arbetade hängivet på att Guds auktoritet skulle bli den rådande i landets maktstruktur – i dem som påverkade landets utveckling. Så började de, tillsammans med många likasinnade, att mitt under brinnande krig bygga upp det nya Zimbabwe inifrån. Fruktan ersattes med tro, bitterhet med ansvarstagande, överlägsenhet med vilja att förstå och avstå.

Sitt sista uppdrag för att skapa fred utförde Kanodereka genom en resa till Zambia och Moçambique där gerillaledarna, som han kände och fortfarande samarbetade med, hade sina baser. Han uppmanade dem att börja förhandla. Folket inne i landet orkade inte mer. Han berättade om sitt nya sätt att arbeta och att t o m Ian Smiths son blivit förändrad. *Forts. sid. 11*

Ur Helsingforsavtalet:

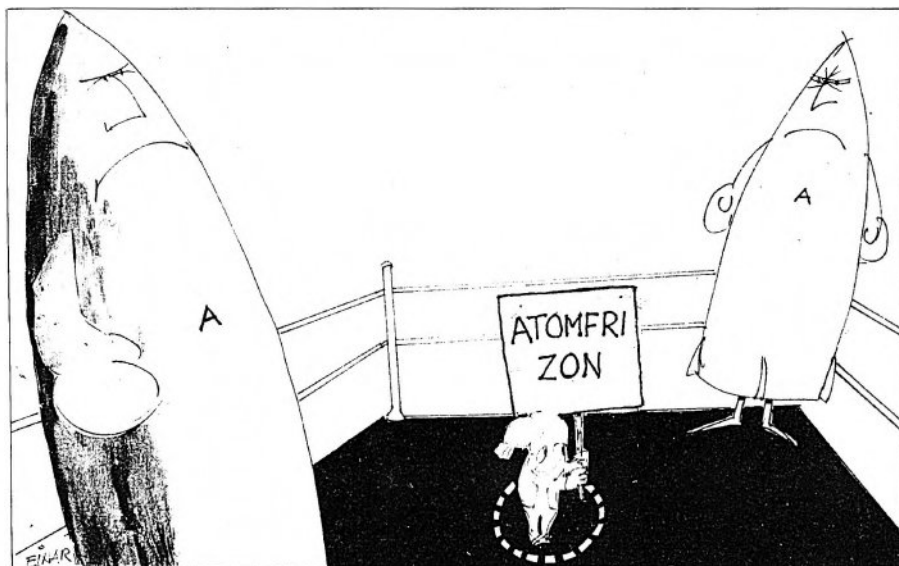
De deltagande staterna erkänner den allmänna betydelsen av de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, vilkas respekterande är en väsentlig faktor för den fred, rättvisa och välfärd som är nödvändig för att säkerställa utvecklandet av vänskapliga förbindelser och samarbete mellan dem liksom mellan alla stater.

Vad

*Behöver det sägas att den enskilda människans fost-
ran till fred aldrig kan bli ett alternativ till
fredsrörelserna? Dessa är inte bara "ett hoppets
tecken" utan alldeles livsnödvändiga om mänsklighe-
ten skall väckas till sans och insikt, om inte en
robotiserad teknokrati skall få makt över världen.*

*Men fredsrörelserna blir förgäves om fredskämpar-
na inte är fredens människor i djupare mening, om
de helt eller delvis drivs av aggressioner eller
gruppegoism. Fred i världen vinnas aldrig om inte
människorna går in i den svåra kampen mot ofredens
krafter i sitt eget inre och i sina privata relati-
oner. Fredens sak avgörs till sist och ofrånkomligen
i varje människas hjärta.*

Gunnel Vallquist i SvD 1982-12-31

DET ÄR MYCKET ENFALDIGT
ATT ANSE SIG HAVA MONOPOL
PÅ FREDSRÖRELSEN OCH
KANSKE FÖRDÖMA ANDRA,
SOM I ANDRA KALLELSER
OCH ANNAN INSTÄLLNING
ÄRLIGT VERKA FÖR FREDEN.
FREDEN ÄR EN SVÅR SAK,
EN ALLTFÖR ALLVARLIG SAK
FÖR ATT TAGAS TILL INTÄKT
FÖR PARTISINNE ELLER DEN
EGNA FÖRTRÄFFLIGHETEN.

*Ärkebiskop Nathan Söderblom,
fredspristagare 1930.*

sägs

Allt vad massmedier heter tycker jag ska visa positiva bilder — inte mata och tjata med våldsbilder. Det är ju ingen ny upplysning i det. Däremot så fattas det ju väldigt mycket upplysning om positiva experiment av typ alternativ produktion — i stället för vapenproduktion.

Ungdomen är av naturen kunskapshungrig och äventyrslysten och inställd på något positivt. Vi måste stärka de ungas tillförsikt.

På den högsta nivån måste vaksamheten mot kriser och uppseglande krig skärpas. Vi måste lära oss förhandla innan det blir krig, inte efter. Det behövs ett oberoende, internationellt råd av kloka män och kvinnor, som kan analysera och tvinga politiker och militärer till förhandlingar.

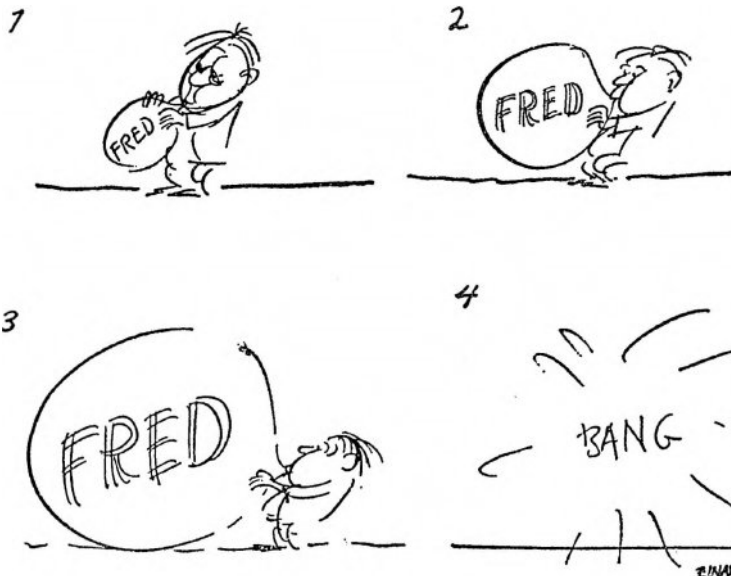
*Alva Myrdal i en intervju
i DN 1981-03-08.*

För tecknarens syn svarar
Einar Engebretsen, Norge.

Vår generation
kommer att få ångra
inte bara de ord och gärningar
som mörkrets barn
gjort sig skyldiga till,
utan också den fruktan
och likgiltighet
som lamslagit ljusets barn.

Martin Luther King

om

FRED?

Den totala oegennyttan är grunden för fred och lycka.

*Om man vill uppnå den, måste man övervinna hat
och öva sig i tålmod.*

De som bäst kan lära oss tålmod är våra fiender.

*Om inte vårt tålmod inbegriper våra fiender,
är vår oegennyttan begränsad.*

*Med tålmod finner vi sann tillfredsställelse
och en källa till mod och beslutsamhet.*

Dalai Lama i New Delhi januari 1983.

UR LÄSARBREV:

*För att i positiv mening tala
om att vi är fredsstiftare
krävs bland annat att vi är
beredda att offra något för
freden i form av tid, pengar,
kanske våra liv...*

Gunnar Westerberg

Till Ny Världs Fredsnummer!

*Den här dikten stod i Expressen
under en insändarspalt i våras.
Tycker den är utmärkt!*

Anne Eek
Stockholm

F R E D

*Tänk om det vore så enkelt ändå
som många besäftig nu tror sig förstå;
med marscher, plakat och mängder av ord
så skall vi skapa fred på vår jord.*

*Men borde vi inte besinna ändå
hur svårt det är hålla fred mellan två;
så därför vore det tveklöst det bästa
att först av allt söka fred med sin nästa*

Vi har en dröm ...

Finlands ärkebiskop John Vikström talade på Åbo torg i anslutning till FN:s nedrustningsvecka den 27 oktober 1982.

Ny Värld återger här talet i något förkortad form.

Varför är vi här på Åbo salu-
torg ikväll?

Är det för att vi är verklig-
hetsfrämmande, ljusblå idealis-
ter i de kalla och hårda reali-
tetersnas värld?

Är det för att vi är drömmare
och fantaster, som inte ser och
förstår det verkliga läget och
vad som är möjligt?

Är det för att vi inte vet
att de avgörande besluten i vår
värld fattas långt borta från
demonstrationståg och torgmö-
ten?

Är vi här för att vi låter
oss kritiklöst utnyttjas av
krafter, som vill försvaga för-
svarsviljan i vårt land och i
denna del av Europa?

Är vi här för att vi har lå-
tit oss gripas av hysterisk
fruktan för en kommande världs-
katastrof?

Är det därför vi är här?

VI HAR EN DRÖM

Jag tror att många av oss
verkligen är här ikväll av den
anledningen att de är drömmare
— därför att de har en dröm.

Vi har en dröm om en värld av
fred och försoning.

Vi har en dröm om en värld
utan misstro och fruktan, en
värld utan svält och förtryck,
en värld utan flyktingläger och
tortyrkamrar.

Vi har en dröm om en värld,
där folken själva får bestämma
om sitt liv och sin framtid,
där jordens och vetenskapens
resurser används enbart för att
skydda och förkovra livet, ald-
rig för att utplåna liv,
där individer, grupper och
folk kan lita på varandra så
att de inte behöver bygga upp
misstroendets murar och mis-
stroendets vapenförråd.

Men vi är också här därför
att vi förstår att det inte är
nog med drömmar. Vi förstår att
inga drömmar förverkligas utan
att man först vaknar. Men det
gäller att vakna utan att glöm-
ma drömmarna. En värld utan
drömmar är nämligen en fattig
värld, men en värld av enbart
drömmar är en farlig värld.

VI MÅSTE VAKNA

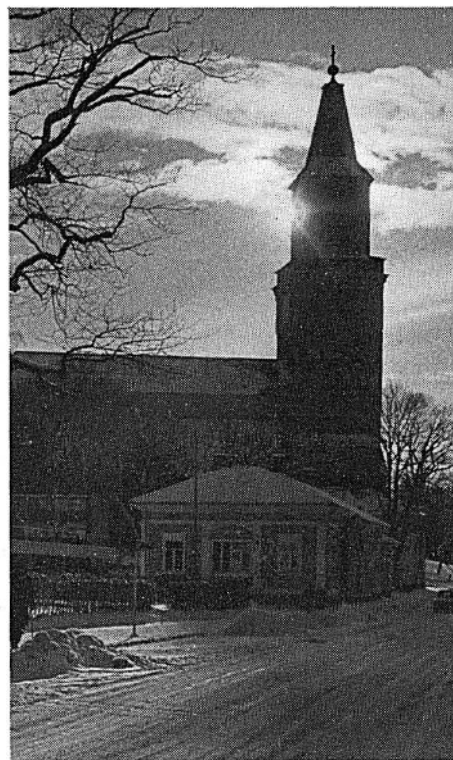
Det är inte endast de som
drömmer som måste vakna. Man
kan som bekant sova också utan
drömmar. Vi som har samlats här
ikväll i nedrustningens och
fredens tecken har ett allvar-
ligt ärende till alla dem som i
denna allvarliga tid sover el-
ler drömmer. Vi vill väcka dem
som antingen inte vill eller
inte kan inse hur allvarligt
det nuvarande världsläget är
och som inte på allvar frågar
efter hurudan framtiden blir.

Vi som är samlade här ikväll
är väl idealister — en del av
oss större, andra mindre — men
jag tror att vi också vill vara
realister. Vi vill därför inte
väcka någon hysteri. Hysterin
får inte bli alternativet till
den apati som dessa år hotar
att breda ut sig, när vi kan
känna oss alltmer maktlösa in-
för de växande vapenlagren och
världsproblemen.

OLIKA VÄGAR

Hysterin är lika farlig som
apatin. Om apatin är lam, så är
hysterin blind. Det som emel-
lertid krävs i närvarande läge
är att vi både ser klart och
handlar kallt och nyktert.

Så vill vi alltså förena
idealism och realism, känsla
och förnuft. Men det betyder
inte att alla har samma syn på
vägen till fred. En del av oss
är pacifister. Andra åter — och

Åbo domkyrka

själv hör jag till dem — menar
att arbetet för fred bör och
kan förenas med ett erkännande
av att livet i denna självisk-
hetens och våldets värld måste
skyddas med yttre maktmedel i
vissa yttersta situationer och
att vi därför behöver en för-
svarsmakt på samma sätt som vi
behöver en poliskår.

TROVÄRDIGT FREDSARBETE

Det är säkert ganska många
som undrar varför ärkebiskopen
är med här på torget ikväll.
Jag vill betona att jag är här
uttryckligen som ärkebiskop,
inte bara som privatperson.
varför är jag här?

Jag är här för att visa, att
vår tro på den Gud som vi möter
i Jesus Kristus leder oss att i
alla situationer försvara män-
niskan och att arbeta för en
mera rättvis värld. Jag är här
för att vi tror på en Gud, som
vill att svärden skall smidas
till plogbillar och spjuten
till vingårdsknivar. Jag är här
för att visa vår kyrkas medlem-
mar och alla andra att vår kyr-
kas ledning menade allvar, när
den senaste vintern offentligt
uttalade sitt stöd för freds-
arbete och fredsfostern. Jag är
här för att visa att den samla- ▶

► de fredsrörelsen i vårt land är värd kyrkans förtroende och kyrkans stöd.

Birgitta och freden

Jag använde ordet förtroende. Många är borta härifrån ikväll därför att de inte har förtroende för dagens fredsrörelse. De anser sig därmed ha en ursäkt för att de bara står och ser på och kritiserar.

Detta bristande förtroende för fredsrörelsen måste vi ta på allvar. Det är inte enbart ett resultat av propaganda. Därför är det en utmaning till oss. Vi måste se till att vårt arbete för freden är trovärdigt.

Det första som härvid krävs att vi förmår återge ordet fred dess ursprungliga mening. Ordet fred har nämligen drabbats av en allvarlig och farlig inflation. Det har alltför ofta använts alltför tanklöst.

ALLAS EGENDOM

En revalvering av ordet fred förutsätter att vi inser och erkänner att freden inte är ett medel utan ett mål. Fredssaken får inte heller någonsin vara någon särskild grupps egendom. Om freden inte tillhör alla, är den ingen fred utan endast anledning till ytterligare splittning och strid.

Det andra som krävs för ett ökande av fredsrörelsens förtroende är att vi själva är trovärdiga, d v s att vårt engagemang är trovärdigt. Vad är vi beredda att offra för fredens sak?

BÖRJA HEMMA

Att tala och marschera för fred på andra sidan jordklotet är ännu ingen uppoffring. Att kräva fred av grannarna är ännu ingen uppoffring. Freden börjar hemma. Engagemanget för freden börjar hemma: i våra hem, på våra arbetsplatser, i vårt samhälle. Där skall den rättvisa, den likvärdighet, den inbördes hänsyn, den vilja till försoning förverkligas som är både förutsättning för och innehåll i all verklig fred. Där skall de fredliga konfliktlösningar utarbetas och inövas som sedan skall tillämpas i större sammanhang.

Ett modernt musikskådespel om den heliga Birgitta har framförts i Malmö och Helsingborg. Spelet heter "Visa mig vägen!" och har musik av Inga Wieselgren, text och sångtexter av Gerd Jonzon och Ingrid Ydén-Sandgren. För regin svarar Eva Hovstadius. Som skådespelerska var hon tidigare knuten till Malmö stadsteater. Hon gestaltar också själv Birgitta i "Visa mig vägen!"

"Birgitta behövs idag", sade Eva Hovstadius i en intervju i Sydsvenska Dagbladet. "Renhet, osjälviskhet och kärlek vill jag själv ha som en spegel i mitt liv."

Till Ny Världs temanummer om fred ger Eva Hovstadius synpunkter på Birgittas aktualitet.

En fredskamp där vi saknar kännedom och insikt om den mänskliga naturen blir för ytlig och lättköpt.

Som jag ser det kan den heliga Birgitta ha något att lära oss, fastän hon levde på 1300-talet. Just Birgittas stora vilja att ärligt lära känna sig själv är en stor utmaning för oss idag. Vi som har så lätt att tycka att vi är lite bättre än andra eller åtminstone att vi är bra som vi är! I Birgittas hjärta pågick kampen med den egna viljan. "Min vilja är som en fågel", säger hon. "Den flyger dit där den är van att roa sig". Och hon ber Gud om hjälp att hennes vilja inte skall flyga bort från allt som är svårt och besvärligt.

Hur kan vi tala om fred utan att vilja lära något nytt och förändras själva?

Hur får vi egentligen fred? Var börjar vi? Är det realistiskt att tro att vi kan uppnå en varaktig fred utan hjärtats förvandling? Är det realistiskt att tro på freden om vi inte vet vad som händer i våra innersta skrymslen? Vi kan gå våra fötter blodiga och skrika sönder våra halsar för fred. Men kanske skulle vi bara behöva säga det lilla ordet "förlåt!" och verkligen mena det.

Hur skall vi kunna få fred om vi inte lär oss det fundamentala, att LYSSNA? Vi har så mycket vetande och så mycket kunskap. Men om vi inte använder allt detta med vishet, vad har vi då uppnått? Birgitta säger: "Bokvett utan kärlek är som halm."

Som maka, mor, konstnär, profet och mystiker står Birgitta fram. En märklig, begåvad och sammansatt personlighet. Hon låter sig inte sättas in i något fack eller försas in i något bås.

Birgitta vågade något i kampen för världsfreden. Hon utmanade de styrande och makthavande i sin tid. Vad som hände med henne själv spelade ingen roll. Hon bara kände sig som "en ringa löpare med en stor Herres brev". Budskapet måste nå fram, det var det viktiga. Hon talade inte i egen sak.

Ja, jag ser Birgitta som vår första fredskämpe.

Eva Hovstadius

Ur spelet "Visa mig vägen!"
Ängeln viskar till Birgitta.

Nedrustning i djungeln

Att under fyra år ha fått vistas i Papua Nya Guinea har varit en rik erfarenhet. En dag satt jag och pratade med en ung flicka där. Hon frågade mig mycket om Europa, bl a om vi hade haft några krig. Jag berättade om vad som hänt i våra länder under många hundra år och vad som sker nu. Hon stirrade på mig helt chockerad. "Men ni har ju varit civiliserade så länge!" utbrast hon. Plötsligt såg jag Europa i hennes folks perspektiv och jag kände mig ganska liten. Här har vi kommit till dessa sk "primitiva" länder med vår "civilisation". Vi talar litet överlägset om stamkrig, huvudjägare och kannibalism. Men under andra världskriget blev Papua Nya Guinea ett slagfält i den slutliga kampen mellan Japan och de allierade. De oskyldiga invånarna flydde från sina byar som förstördes, en del dödades, andra hamnade i koncentrationsläger.

STAMFEJDER

På trettitalet, då Australien styrde den del av PNG som kallas Papua, visste inte den vita administrationen, hur de skulle ta itu med dödandet mellan bergsstammarna i Milne Bay-provinsen. Mördarna sattes i fängelse. Där fick dessa ofta illa medfarna, svultna män god mat på regelbundna tider och levde ett ganska lugnt liv. När de vände åter till sina byar, tyckte kvinnorna att de blivit så stiliga. Fyllda av beundran sjöng de välkomstsånger för dem. De andra männen blev svartsjuka och skyndade sig att döda, så att de också skulle få komma i fängelse!

Alice Wedega, barnbarn till en kannibal, hade uppfostrats på Kwato missionsstation på sydöstra spetsen av PNG. Hon arbetade sedan som lärare där. Grundaren av denna missionsstation, Charles Abel, hade två söner Cecil och Russel, som

studerade i England. Där kom de i kontakt med Oxfordgruppens idéer, som de tog med hem till Kwato. Det betydde en revolution i det kristna arbetet där.

Alice Wedega själv fick ett svar till sin djupa bitterhet mot de vita. Hon hade behandlats oerhört illa hos en australisk familj där hon arbetat i Sydney, Australien. Genom att vara stilla och lyssna till Gud och tala med varandra om de tankar som kom, blev missionsstationens folk ärliga om den avundsjuka, bitterhet och splittring, som funnits emellan dem. Dessa faktorer hade länge hindrat deras arbete. Man bad varandra om förlåtelse och ett helt nytt liv började.

UTAN VAPEN I DJUNGELN

Det nya liv de själva funnit ville de ge vidare. Sir Hubert Murray, guvernör över Papua, hade berättat för ledarna på Kwato om den svåra situationen mellan de krigande stammarna i bergen och hur litet den australiska administrationen hade kunnat påverka denna. En grupp från Kwato med bl a Alice Wedega beslöt sig för att besöka dessa stammar. Utan vapen gick man in i djungeln.

Först var människorna i byarna man besökte rädda. De trodde det var polisen, som kom med vapen. Man talade om för dem, att man inte kom för att döda, men för att ge nytt liv. Här där alla fruktade de onda andarnas makt, talade man om den Gode Anden, och hur han kan tala till den som lyssnar. Den första hövding som försökte lyssna fick tanken att gå och be sin arvförande i en annan by om förlåtelse. Han gick dit utan vapen. Så ledde detta så småningom till försoning mellan stammar som i generationer hatat och dödat varandra.

Från de oländiga bergen flyttade de ner till kusten. Där kunde de bygga sig nya hyddor

och börja odla mark, som andra stammar delat med sig åt dem. Tillsammans byggde man en liten kyrka. När den invigdes stod en av hövdingarna upp. Inför alla bröt han sönder sina spjut och sade: "Dessa spjut skall inte mera användas för att döda". Bitarna fästes på kyrkväggen, som ett tecken på att stridigheterna för alltid skulle vara slut.

DE RÄTTA FREDSTIFTARNA

Inte långt därefter började kriget i Stilla havsområdet mellan Japan och de allierade. Man kan förstå hur förvirrande detta var för huvudjägarna, som slutat döda och börjat ett nytt liv. De undrade om man inte borde skriva till den japanske kejsaren och tala om hur fel det var att döda. De frågade om alla dessa krigare också skulle sättas i fängelse, liksom de själva tidigare.

Kanske är det män och kvinnor med sådana erfarenheter som är de rätta fredsstiftarna i vår tid. Har vi med all vår materiella utveckling något att lära i fråga om andlig och moralisk utveckling från dessa människor som vi kallar primitiva? Ärlighet, försoning, förlåtelse och en verklig tillit till och omsorg om varandra är väl den enda realistiska grunden till ett nedläggande av vapnen.

Daga Jonzon

R Ä T T E L S E

I förra numret utelämnades tyvärr en viktig del av programmet för sommarens konferens i Caux: Afrika-sessionen 15 - 22 aug.
Tema: En moralisk och andlig revolution - grundvalen för enighet och framsteg. Deltagare från många afrikanska länder väntas.

Red.

Brobygge mellan forna fiender

"Dialog om utveckling" kallas en serie internationella sammankomster som förekommit i Indien tre år i följd. De har hållits på Asia Plateau, ett konferenscentrum för moralisk upprustning i delstaten Maharashtra.

I 1983 års "Dialog" deltog över tvåhundra personer. 26 länder var representerade, däribland Sverige. Förutom Indien stod Japan som värdland.

Japanskan Yukika Sohma var konferensens öppningstalare. Hon är ordförande för en federation av asiatiska kvinnorörelser. I sitt öppningsanförande medgav fru Sohma att Japan endast motvilligt intresserat sig för andra länders flyktingproblem. Att båtflyktingar från Indokina togs emot i europeiska länder av enbart humanitära skäl, menade hon, kom Japan att framstå som en självisk nation, okänslig för andras lidanden. Ändå hade samma länder varit ockuperade av Japan under andra världskriget.

Fru Sohma sökte efter en bärande idé och en dag fick hon den. "Varför inte gå ut med en appell till alla de 110 miljo-

ner japaner som befolkar dessa öar? Tänk om var och en av dem ville ge en yen till flyktingarna!"

Yukika Sohmas appell till nationen gick ut över TV och massmedia. Inom fyra månader var målet nått och överskridet – mer än 110 miljoner yen hade kommit in till flyktingarbetet. "Jag hade funnit en guldgruva i vanliga människors hjärtan," konstaterade fru Sohma.

TVÅ TYSKA STATSMÄN

Japans och Tysklands återuppbyggnad efter kriget har betecknats som "ekonomiska under". Att båda länderna bemödat sig om att bygga upp relationerna till omvärlden är kanske mindre känt.

Vid Asia Plateau-sammansömmen kunde att par exempel på försoningsarbete från tysk sida ges av en man från den västtyska ambassaden i New Delhi. Förste ambassadsekreterare A von Mettenheim berättade i korthet följande:

– På 1950-talet gjorde vår förste förbundskansler Konrad

Adenauer allt som stod i hans makt för att uppnå försoning med Israel. När man beaktar vilka fruktansvärda händelser som låg mellan åren 1933 och 1945, inte bara i Tyskland utan också i hela Östeuropa, uppnådde Adenauer otroligt mycket. När han talade med sin kollega, premiärminister Ben Gurion, var det inte med något drag av politisk taktik för att ge Tyskland en roll att spela i internationell politik. I stället var denna hans försoningssträvan något som kom från hjärtat. Den politiska framgången blev en biprodukt.

– När en annan västtysk förbundskansler, Willy Brandt, besökte Polen 1970, begav han sig till monumentet vid Auschwitz. Det upprättades till minne av de miljoner människor som dött. Han böjde knä – för en regeringschef något högst ovanligt. Han bad om förlåtelse för vad som hänt och tog på sig ansvaret som representant för sitt land. Det gjorde han trots att han inte varit i Tyskland när allt detta ägt rum.

G.J.

Zimbabwe *Forts. fr. sid. 5*

Kanodereka mördades några veckor senare med kulsprutor av män som var rädda för förändring och försoning. Han sörjdes av tusentals, som genom honom förstått att förlåtelse, förändring, försoning inte var utslätande begrepp, utan den sanna grunden för freden och det nya landet Zimbabwe. Några dagar innan han mördades sa Kanodereka: "Vi måste älska dem som skjuter oss – människor som vi vet dödade vår far, vår mor, vår bror."

Det första självständighetsåret proklamerades som "Försoningens år". Kvällen före självständighetsdagen sade den blivande premiärministern och f d gerillaledaren Robert Mugabe: "Vår nya nation kräver av oss att vi skall bli nya människor med nya sinnen, nya hjärtan och en ny anda. Vi behöver en ny vision och våra hjärtan behöver en ny kärlek som inte tolererar hat och en ny anda som enar och inte splittrar. Detta är den mänskliga kvalitet som måste utgöra kärnan av vår politiska förändring och vårt lands självständighet."

Mugabe hade varit fängslad i Ian Smiths fängelser under tio år. Ändå beslöt han själv att följa dessa ideal. Smith sitter nu i riksdagen medan många hade väntat att han och hans medarbetare skulle avrättas. Sally Mugabe, premiärministerns fru, säger i en intervju i landets främsta tidning, "The Herald": "En del har mist alla sina barn, en del sina föräldrar. Självt har jag mist båda mina barn. Hela byar har förintats. Jag tror inte att folk som lidit så mycket nånsin kan glömma, men vi kan förlåta."

Detta är fredens grundval i Zimbabwe. Men freden är skör. Grundvalen måste byggas om och om igen och hållas i stånd. Den försoning som, mot alla odds, har uppnåtts mellan vita och svarta måste nu breda ut sig över stamgränserna. Kanske har ungdomarna som själva stred för friheten, störst möjlighet att mötas och bygga broar av förtroende.

Camilla Thornberg och Eva Westling

Foton: Caux Photo s. 3; Jan Franzon s. 7,12; Hede Foto s. 8; Lars Rengfelt s. 1,2,5.

Fredsfostran

Fredsfostran är ett av dessa ord som ligger i tiden. Vad tänker vi när vi hör det? Vem skall fostras av vem till fred och hur går det till?

I ordet fostran ligger nästan underförstått att den äldre generationen skall fostra den yngre. Men har i dagens läge vi i den vuxna generationen, som står för det kanske värsta rustningsvansinnet någonsin, något att säga till nästa generation om fredsfostran? Har vi lärt oss något djupgående om varför krig uppkommer, som gör att en situation som den som ledde till Hitlers maktövertagande och andra världskrigets tragedier inte kommer att hända igen? Det är tveksamt.

Tvärtom verkar det som om de flesta känner fruktan för framtiden. Det verkar som om varje generation på nytt för sig själv måste skapa grunden för fred.

Men kanske det ändå finns en del tankar som vi kan föra vidare, t ex genom att inte ge krigsleksaker till barn och att bekämpa videovåldet och den spekulation från vissa krafter som det innebär.

Men det är lustigt hur krigsleksaker fascinerar barn. Vår äldste pojke har aldrig fått några sådana, men så fort han började i en grupp med skapande verksamhet, så var ett gevär det första han gjorde, och grenar som han samlat i skogen blir pistoler hur mycket vi än försöker att hitta på något annat. Man får om och om igen prata om varför vi inte tror på att han skall få krigsleksaker. Men framförallt får man hitta på roliga alternativ. Det är ju det viktigaste.

Samtidigt finns i barnen och den yngre generationen en genuin längtan efter en fredlig värld och en rädsla för krig. Det är ju också barnen som är

värst utsatta i ett krigstillstånd eller som flyktingar. Det ser vi ju nästan dagligen på bilder från olika håll i världen.

Hur kan då konflikthärdarna stoppas eller lösas? Hur kan vi få en fred som håller och inte bara ett stillestånd i väntan på nästa katastrof?

En sak är i alla fall säker och det är att den sortens fred kommer att kosta något för oss

*Utgivarkorsband
Bilaga medföljer*

alla. Den kommer aldrig att bli en återgång till "status quo", till ett gammalt samhälle som vi känner igen och som känns säkert för oss. Ett helt nytt "världssamhälle" måste växa fram.

Det har att göra både med att ångra och förlåta gamla oförrätter, som t ex i Mellanöstern, och få en politisk vilja till fred. Men det gäller också att se var möjligheterna ligger till framtida konflikter.

Freden måste bygga på en radikal förändring där vi tar med orättvisorna och klyftorna mellan oss människor, både i de små och de stora sammanhangen. Det börjar kanske med att vi klarar ut de konflikter, som uppstår hemma i familjen, och inte bara slätar över. Och sedan att vi kämpar ute i samhället på det sätt vi ser, politiskt eller på annat sätt.

Det ligger en utmaning till oss alla i att tänka för framtiden och hur vi kan få en fredlig värld, och det är kanske det som bland annat menas med fredsfostran. Vi behöver stärka varann i hoppet att det finns alternativ till en katastrof. Fred är ju något mer än frånvaro av krig.

Ann-Kristin Särnbrink

Nästa nummer

av NY Värld beräknas utkomma i juni. Vi tackar för insända bidrag till innevarande nummer och välkomnar artiklar eller synpunkter på tidningens innehåll före den 30 april.

Red.

Ny Värld utkommer med minst 4 nummer per år. Utgivare: Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. Prenumerationspris per kalenderår: Sverige och Finland Skr 35:-, postgiro 70 98 70-0, Idé och Kultur, Stockholm. Ansv. utgiv.: Lennart Sjögren. Redaktion och produktion: Jean-Marc Duckert, Bror och Gerd Jonzon, Sture och Ingar Rengfelt, Ann-Kristin Särnbrink. ISSN 0347-2272. Schmidts Boktryckeri AB, Helsingborg 1983.